

POSTANOWIENIE

Dnia 23 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Zbigniewa Siejbika

w sprawie **L. K.**

skazanego z art. 209 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 23 kwietnia 2019 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego na niekorzyść skazanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 5 października 2017 r., sygn. akt IV Kz [...]

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K.

z dnia 7 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ko [...]

p o s t a n o w i ł :

uchylić zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K. z dnia 7 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ko [...].

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K., wyrokiem zaocznym z dnia 22 listopada 2013 roku, w sprawie o sygn. akt II K [...], oskarżonego L. K. uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu art. 209 § 1 k.k., polegającego na tym, że w okresie od lipca

2010 roku do listopada 2012 roku w K., uporczywie uchylał się od ciążącego na nim obowiązku opieki, poprzez niełożenie na utrzymanie małoletniego syna M. K., przez co naraził go na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Na mocy art. 209 § 1 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności. Na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. warunkowo zawiesił wykonanie tej kary na okres próby wynoszący 3 lata. Na podstawie 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego L. K. do wykonywania ciążącego na nim obowiązkułożenia na utrzymanie małoletniego syna M. K.. Wyrok ten nie został zaskarżony przez żadną ze stron postępowania i uprawomocnił się z dniem 6 grudnia 2012 roku. Właściwy do wykonywania tego wyroku Sąd Rejonowy w K., postanowieniem z dnia 23 lipca 2015 roku, sygn. akt II Ko [...], na podstawie art. 75 § 2 k.k. i art. 1 § 2 k.k.w., zarządził wobec skazanego L. K. wykonanie kary 10 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wymienionym wyżej wyrokiem.

W toku postępowania wykonawczego Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z dnia 7 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ko [...], na mocy art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w zw. z art. 4 § 4 k.k., stwierdził, że skazanie wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 listopada 2013 roku, sygn. akt II K [...], wobec L. K. uległo zatarciu.

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone na niekorzyść skazanego przez prokuratora, który – podnosząc zarzuty obrazy prawa procesowego, mającej wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, tj. art. 92 k.p.k. oraz art. 3 § 1 k.k.w. w zw. z art. 37 § 1 i 2 k.k.w. – wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 5 października 2017 r., sygn. akt IV Kz [...], utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Od orzeczenia Sądu drugiej instancji kasację na niekorzyść skazanego wniósł Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, który zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 209 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym od dnia 31 maja 2017 roku w zw. z art. 4 § 4 k.k., polegające na zaakceptowaniu przez Sąd Okręgowy w K. błędnego poglądu Sądu Rejonowego w K., że skoro

redakcja znowelizowanego przepisu art. 209 § 1 k.k. nie wymienia w katalogu penalizowanych czynności uchylania się od wykonywania obowiązku wynikającego z ustawy, to czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym L. K. nie wyczerpuje wszystkich znamion przestępstwa i skazanie to należy uznać za niebyłe, skutkującego wadliwym przyjęciem, iż czyn ten według nowej ustawy nie jest już zabroniony pod groźbą kary, a w konsekwencji niewłaściwym zastosowaniem art. 4 § 4 k.k., co doprowadziło do utrzymania w mocy wadliwego postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 7 czerwca 2017 roku o zatarciu z mocy prawa skazania, w sprawie o sygn. II K [...] Sądu Rejonowego w K., przeciwko L. K., skazanemu prawomocnie za czyn z art. 209 § 1 k.k., podczas gdy w zakresie znamienia „obowiązku alimentacyjnego”, o którym mowa w przepisie art. 209 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym od dnia 31 maja 2017 roku, mieści się istnienie podstawy ustawowej, z której obowiązek ten wynika, a określenie jego wysokości orzeczeniem, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem lub inną umową, konkretyzuje jedynie wysokość tego obowiązku, mającego swoje pierwotne źródło w ustawie, a zatem czyn przypisany skazanemu prawomocnym wyrokiem w całości realizuje znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary również w rozumieniu przepisów obecnie obowiązujących.

Na podstawie tak sformułowanego zarzutu skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 7 czerwca 2017 roku, sygn. akt II Ko [...].

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, albowiem zasadnie podnosi się w niej rażące naruszenie prawa materialnego.

Zgodnie z art. 4 § 4 k.k., jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, skazanie ulega zatarciu z mocy prawa. Pojęcie czynu, użyte w zacytowanym przepisie, odnosi się do całokształtu zachowania sprawcy, będącego przedmiotem postępowania karnego, nie zaś jedynie do tych jego elementów, które były istotne z punktu widzenia wypełnienia znamion czynu zabronionego określonego w ustawie poprzednio obowiązującej. Jak podkreślił to Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 10/17 (OSNKW 2018/3/24, Prok. i Pr.-wkł. 2018/6/6, Biul. SN 2018/3/16),

ocena dokonywana na potrzeby zastosowania art. 4 § 4 k.k. nie może ograniczać się do analizy ustalonego w wyroku opisu czynu zabronionego, gdyż ten – siłą rzeczy – ma odpowiadać przepisowi karnemu sprzed jego zmiany. Uwzględniać musi całokształt czynu, który był przedmiotem osądu i przypisania przestępstwa. Przepis art. 4 § 4 k.k. nakazuje jedynie ustalić, czy czyn objęty wyrokiem jest nadal czynem zabronionym pod groźbą kary. Porównaniu podlega więc nie zespół ustawowych znamion określony w obu ustawach, a to czy konkretne przestępstwo, rozumiane jako zachowanie będące zdarzeniem historycznym, którego dotyczy prawomocny wyrok, jest nadal zabronione przez ustawę, która weszła w życie po uprawomocnieniu się orzeczenia.

W kontekście problematyki zastosowania art. 4 § 4 k.k. na gruncie niniejszej sprawy należy zauważyć, że zarówno przed zmianą art. 209 § 1 k.k., dokonaną ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 r., poz. 952), jak i po wejściu w życie tej nowelizacji (z dniem 31 maja 2017 r.) ustawa stanowi jedno ze źródeł obowiązku alimentacyjnego z tym, że obowiązek ten musi być skonkretyzowany co do jego wysokości w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem lub w innej umowie. W tym kontekście należy podkreślić, że obowiązek alimentacyjny wskazany w opisie czynu przypisanego L. K. w wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 listopada 2013 roku, w sprawie o sygn. II K [...], miał swoje umocowanie nie tylko w przepisach rangi ustawowej (art. 128 – 133 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego), ale także został skonkretyzowany na mocy ugody sądowej zawartej 7 lipca 2010 r. w sprawie Sądu Rejonowego w K. o sygn. akt III RC [...], z powództwa małoletniego M. K., reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego J. G. o alimenty. Na mocy tej ugody L. K. zobowiązał się do łożenia tytułem alimentów na rzecz małoletniego M. K. kwot po 300 złotych miesięcznie.

Czyn skazanego także zatem w świetle nowego brzmienia art. 209 § 1 k.k. stanowi występki określony w tym przepisie, tyle że Sąd Rejonowy, orzekając w okresie obowiązywania art. 209 § 1 k.k. w poprzednim brzmieniu, nie musiał wskazać w opisie czynu przypisanego tego, że obowiązek alimentacyjny został skonkretyzowany w orzeczeniu sądowym. Powinnością Sądu rozstrzygającego

kwestię zastosowania art. 4 § 4 k.k. w postępowaniu wykonawczym było jednak uwzględnienie całokształtu zachowania skazanego w kontekście historycznym, a nie ograniczenie się do analizy opisu czynu przypisanego, co przecież niemal zawsze prowadziłoby do stwierdzenia zatarcia skazania z mocy prawa, skoro opis czynu przypisanego powinien odzwierciedlać znamiona czynu zabronionego w świetle stanu prawnego wiążącego sąd w dniu orzekania.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.